

spatium quo capitur; sed dimidia est in dimidio spatio, dimidia in alio dimidio, tota in toto. Non est tale aliquid Deus. Hoc omnino noli dubitare, quoniam non est corpus Deus. Per spatia diffundi, locis capi, habere partes dimidias, tertias, quartas, totas, corporum proprium est. Nihil tale Deus: quia ubique totus Deus: non alibi dimidius, et alibi alio dimidio constitutus; sed ubique totus. Implet cœlum et terram: sed totus est in cœlo, totus in terra: « In principio erat Verbum. » Ut etiam de ipso Filio hoc idem audias, quia et Filius cum Patre unus est Deus: non æqualis mole, sed divinitate. « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. » Et paulo post: « Et lux lucet in tenebris¹. » Iste Unigenitus totus manens apud Patrem, totus lucet in tenebris, totus in cœlo, totus in terra, totus in virgine, totus in infante; non alternis temporibus tanquam de loco ad locum migrando. Nam et tu totus es in domo tua, et totus in Ecclesia: sed quando in Ecclesia, non in domo tua; quando in domo tua, non in Ecclesia. Non ergo ille sic totus in cœlo, totus in terra, totus in virgine, totus in infante, (ut aliud nihil commemorem,) quasi migrando de cœlo in terram, de terra in virginem, de virgine in infantem, sed ubique simul totus. Non enim quasi aqua refunditur, aut quasi terra molimine separatur, atque transfertur. Quando totus in terra est, cœlum non deserit: sed et cum cœlum implet, a terra non recedit. « Attingit enim a fine usque » ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter². »

XIV. Si ergo substantiam, quæ non videtur in loco, poterunt vel tunc corporales oculi videre, cum fuerit corpus spiritale, si poterunt aliqua vi occulta, aliqua vi inex-

¹ Joan. I, 1-5. — ² Sap. viii, 1.

perta et prorsus incognita, nec ulla æstimatione percepta, si poterunt, possint. Oculis enim videmus, non nostris oculis invidemus. Tantum non conemur Deum perducere ad locum, non conemur Deum includere in loco, non comur Deum per spatia locorum quasi aliqua mole diffundere; non audeamus hoc, non cogitemus. Maneat substantia Divinitatis in sua et propria dignitate. Nos certe, quam¹ possumus, in melius mutemus, non Deum in deterius commutemus. Maxime quia definitum aliquid inde in Scriptura non invenimus, aut nondum invenimus. Nam neque hoc audeo præsumere, non in ea esse quod valeat inveniri. Aut non est, aut latet, aut me latet. Si quid in alterutram partem potuerit ab aliquo inveniri, libenter accipio, et me instructum nisi gratias egero, non homini dicenti, sed ei qui per hominem docet, ingratus ero. Absit autem ut dator gratiæ, me esse permittat ingratum. Hoc tantum dico, quia oculi qui per intervalla locorum vident quod vident, id est, ut spatium sit inter videntem, et illud quod videtur; aliter enim isti oculi non vident: nam si ab eis aliquid multum in longinquo removeris, ideo non vident, quia radii ad longe posita non perveniunt; si autem ad eos aliquid propinquius admoveris, nisi sit intervallum aliquod inter oculos videntis et corpus quod videtur, videri omnino non potest; nam si propius admovendo oculos ipsos, quibus aliquid videtur, contingas, perditio spatii amittitur visio. Hoc ergo dico, quoniam tales oculi, qui non nisi per intervalla et spatia locorum vident quidquid vident; nec nunc possunt videre Deum, nec tunc poterunt, quia ille non est in loco. Aut ergo aliud erit quod videre possint, et quod in loco videri non potest: aut si manebit in eis non posse videre nisi in loco, non videbunt eum qui non est in loco.

¹ Forte cum.

XV. Hoc autem donec de spiritali corpore diligentius requiratur, quod aut intelligatur aut recte credatur, teneamus corpus resurrecturum, teneamus formam corporis nostri hanc futuram, quam vel Christus exhibuit, vel in occulto promisit. Teneamus corpus spiritale futurum, non animale, sicut nunc est. Evidenter enim expressum est, et contradici non potest: « Seminatur corpus animale, resurget corpus spiritale¹. » Teneamus Patrem et Filium et Spiritum sanctum natura propria, substantia propria, pariter et æqualiter esse invisibilem, quia pariter et æqualiter credimus immortalem, pariter et æqualiter credimus incorruptibilem. Uno autem loco simul hæc posuit Apostolus: « Regi autem sæculorum, immortalis, invisibili, incorruptibili, soli Deo, honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen². » Deus solus, Pater et Filius et Spiritus sanctus, immortalis, invisibilis, incorruptibilis: non modo invisibilis, et postea visibilis; quia non modo incorruptibilis, et postea corruptibilis. Sicut immortalis semper, sicut incorruptibilis semper; ita et invisibilis semper. Si mutatur invisibilitas, metuendum est ne mutetur immortalitas. Puto propterea ipse Apostolus invisibilem in medio posuit, inter immortalem et incorruptibilem. De quo ambigi poterat, ne posset everti, ex utroque latere communivit. Teneamus istam indeclinabilem confessionem. Non est simile offendere in creaturam, et offendere in Creatorem. Certe qualitates creaturarum disserendo quæramus, et si in aliquo fallimur, in quod pervenimus in eo ambulemus. Tunc enim si quid aliter sapimus, et hoc nobis Deus revelabit³. Unde hesterno die diutius disputavimus: « Beati mundicordes, quoniam ipsi » Deum videbunt⁴. » Nos mundandis cordibus modis omnibus instemus, omni conatu invigilemus; omni prece, quantum possumus, impetremus, ut cor mundemus. Et

¹ 1 Cor. xv, 44. — ² 1 Tim. i, 17. — ³ Philip. iii, 15. — ⁴ Matth. v, 8.

si de his quæ forinsecus sunt cogitamus: « Mundate, ait, » quæ intus sunt, et quæ foris sunt mundata erunt¹. »

XVI. Fortassis alicui videatur tam clarum esse testimonium de carne, quam de corde: quia scriptum est: « Videbit omnis caro salutare Dei¹. » Habemus de corde evidentissimum testimonium: « Beati mundicordes, quoniam ipsi Deum videbunt. » Habemus et de carne: « Videbit omnis caro salutare Dei². » Jam quis dubitaret visionem Dei carni esse promissam, nisi moveret, quid est salutare Dei? Imo quia non movet, non enim dubii sumus: salutare Dei Christus Dominus est. Dominus Itaque noster Jesus Christus si in sola divinitate videretur, nemo dubitaret carnem visuram esse substantiam Dei; quia, « Videbit omnis caro salutare Dei. » Quia vero Dominus noster Jesus Christus, et oculis cordis mundis, perfectis, Deo plenis videri potest quantum attinet ad ejus divinitatem; visus est autem et in corpore, secundum quod scriptum est: « Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est³: unde scio quomodo dictum sit, « Videbit omnis caro salutare Dei? » Quia videbit Christum, dictum est, nemo dubitet: sed utrum in corpore Dominum Christum, an sicut « Erat in principio » Verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, » hinc ambigitur, hoc quæritur. Noli me urgere uno testimonio: cito confiteor: « Videbit omnis caro salutare Dei. » Dicunt hoc esse, Videbit omnis caro Christum Dei. Sed visus est Christus et in carne, non quidem carne mortali, si adhuc illa spiritalis mutatio caro dicenda est; quia et ipse post resurrectionem sic dixit videntibus, et tangentibus: « Palpate, et videte, quia spiritus carnem » et ossa non habet, sicut me videtis habere⁴. » Videbi-

¹ Matth. xxiii, 26. — ² Luc. iii, 6. — ³ Baruch. iii, 38. — ⁴ Luc. xxiv, 39.

tur et sic : non solum visus est, sed et videbitur. Et forte tunc perfectius implebitur quod dictum est : « Omnis » caro. » Modo enim vidit eum caro, sed non omnis caro : tunc vero in iudicio venientem cum Angelis suis ad iudicandos vivos et mortuos, cum audierint vocem ejus omnes qui sunt in monumentis¹, et processerint alii ad resurrectionem vitæ, alii ad resurrectionem iudicii, ipsam formam videbunt, quam pro nobis suscipere dignatus est, non solum justi, sed etiam iniqui, alii ad dexteram, alii ad sinistram : quia et qui occiderunt, « Videbunt in » quem pupugerunt². Videbit ergo omnis caro salutare » Dei. » Corpus per corpus : quia in vero corpore veniet iudicaturus. Sed ad dexteram positus, et in regnum cœlorum missis, sic se demonstraturus est, quomodo jam in corpore videbatur : et tamen dicebat : « Qui diligit me, » diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo me ipsum illi³. » Hoc Judæus impius non videbit. « Tolleitur enim impius, ne videat claritatem Dei⁴. »

XVII. Simeon justus vidit eum et corde, quia cognovit infantem, et oculis vidit, quia portavit infantem. Utroque modo videns eum, agnoscens Dei Filium, et amplectens de virgine procreatum : « Nunc dimittis, inquit, Domine, » servum tuum in pace, quoniam viderunt oculi mei salutare tuum⁵. » Videte quid dixerit. Tenebatur enim quo usque et oculis videret, quem fide cernebat. Corpus parvulum accepit, corpus amplexus est ; corpus videndo, id est, Dominum in carne cernendo ait : « Viderunt oculi » mei salutare tuum. » Unde scis, ne sic videat omnis caro salutare Dei ? Ne autem desperemus eum in ea forma venturum ad iudicium, quam pro nobis accepit, non in qua semper æqualis Patri permansit ; audiamus et hinc vo-

¹ Joan. v, 28. — ² Id. xix, 37, ex Zach. xii, 10. — ³ Joan. xiv, 21. — ⁴ Isaï. xxvi, 10, juxta LXX. — ⁵ Luc. ii, 29.

cem Angelorum. Ante oculos Discipulorum suorum cum ferretur in cœlum, et illi attenderent, eumque corde desideratum aspectu deducerent, audierunt ab Angelis, « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum ? Hic Jesus qui acceptus est a vobis, sic veniet quomodo vidistis eum euntem in cœlum¹. » Sic ergo, sic veniet quomodo abscessit in cœlum. Visibilis veniet ad iudicium ; quia visibilis abscessit in cœlum. Nam si visibilis abscessit et invisibilis veniet, quomodo sic veniet ? Si autem sic veniet, visibilis ergo veniet ; « Et videbit omnis caro salutare » Dei. »

XVIII. Non hoc ideo dixi : (mementote quantum potestis, ut ea discamus, usquequo invenerimus, quæ nondum novimus : quod autem novimus, non opus est ut discamus, sed Domino adjuvante, doceamus :) non ergo hoc ideo dixi, quia carnem visuram negavi, sed quia quærenda sunt testimonia clariora, si forte poterunt inveniri. Nam hoc quod prolatum est ; videtis quale sit. Pro nobis enim magis facit, vel pro ipsa veritate, vel pro his qui quasi certo contendunt, carnem non visuram omnino ullo modo Deum, nec in resurrectione mortuorum. Nos hinc non contendimus, sed repetendo acutos commemoramus, tardis inculcamus. Licet multis tædiosi simus, dicimus tamen. Deus non videtur in loco, quia non est corpus ; quia ubique totus est, quia non in parte minor, et in parte major est. Hoc firmissime teneamus. Si autem caro illa tantam acceperit mutationem, ut possit per eam videri quod non videtur in loco ; omnino ita sit. Sed quærendum est, unde doceatur. Et si nondum docetur, nondum negetur ; sed certe vel dubitetur. Ita tamen ut carnem resurrecturam non dubitetur, spiritale corpus futurum ex animali non dubitetur, corruptibile hoc et mortale hoc

¹ Act. i, 11.

induere immortalitatem et incorruptionem non dubitetur :
 « Ut in quod pervenimus, in eo ambulemus¹. » Certe si
 nimis inquirendo in aliquo forte deviamus ; saltem in
 creatura, non in Creatore deviemus. Conetur unusquis-
 que quantum potuerit, corpus convertere in spiritum,
 dum tamen in corpus non convertat Deum.

SERMO CCLXXVIII².

*De vocatione apostoli Pauli, et commendatione
 Dominicæ orationis.*

Pro solemnitate conversionis S. Pauli, I.

I. HODIE lectio de Actibus Apostolorum hæc pronun-
 tiata est, ubi apostolus Paulus ex persecutore Christiano-
 rum, annuntiator Christi factus est. Hodie in illis regio-
 nibus etiam loca ipsa testantur, quod tunc gestum est ;
 et nunc legitur, et creditur. Utilitas autem rei gestæ hu-
 jus hæc est, quam Apostolus ipse commemorat in epis-
 tolis suis³. » Dicit enim ad hoc sibi veniam datam om-
 nium peccatorum suorum, et illius furoris atque insanix
 qua pertraherat Christianos ad necem, qui minister erat
 furoris Judæorum, sive in lapidatione sancti Martyris
 Stephani, sive in cæteris exhibendis et adducendis ad pœ-
 nam ; ut nemo de se desperet, qui fuerit magnis peccatis
 involutus, et magnis sceleribus irretitus, quasi veniam
 non sit accepturus, si conversus fuerit ad eum, qui pen-

¹ Philip. ii, 16. — ² Alias de Diversis 34. — ³ Florus ad 1 Tim. 1.

dens in cruce oravit pro persecutoribus dicens : « Pater
 » ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt¹. » Factus est
 ille ex persecutore prædicator et doctor gentium : « Fui
 » primo, inquit, blasphemus et persecutor et injuriosus :
 » sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo
 » ostenderet Christus Jesus omnem longanimitatem, ad
 » informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam
 » æternam². » Gratia enim Dei salvi efficimur a peccatis
 nostris, in quibus ægrotamus. Illius, illius medicina est,
 quæ sanat animam. Nam se ipsa vulnerare potuit, sanare
 non potuit.

II. Namque et in ipso corpore in potestate habet homo
 ægrotare, convalescere autem non ita habet in potestate.
 Si enim excedat modum, et intemperanter vivat, faciat-
 que illa quæ sunt incommoda valetudini, et expugnantia
 sanitatem, uno die, si vult, cadit in morbos ; non autem
 cum ceciderit, convalescit. Ut enim ægrotet, se ipsum
 adhibet ad intemperantiam : ut autem convalescat, me-
 dicum adhibet ad salutem. Non enim potest, ut diximus,
 in potestate habere recipendam sanitatem, quomodo ha-
 bet in potestate amittendam. Sic etiam secundum animam,
 ut peccando in mortem caderet homo, ut ex immortalis
 fieret, ut subderetur diabolo seductori, fuit in
 ejus libero arbitrio ; quo ad inferiora declinando superiora
 deseruit, et aurem præbendo serpenti, aurem clausit ad
 Deum, atque constitutus inter præceptorem et seducto-
 rem, magis seductori quam præceptori obtemperare dele-
 git. Unde enim audivit Deum, inde audivit diabolum.
 Quare ergo non potius meliori credidit ? Ideoque invenit
 verum esse quod prædixerat Deus, falsum quod promise-
 rat diabolus. Hæc prima origo malorum nostrorum, hæc
 radix omnium miseriarum, hoc semen mortis ex propria

¹ Luc. xxiii, 34. — ² 1 Tim. i, 13 et 16.